

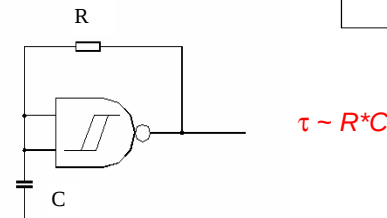
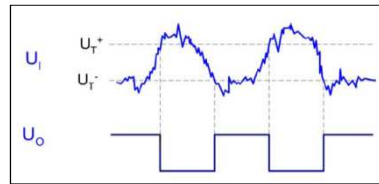
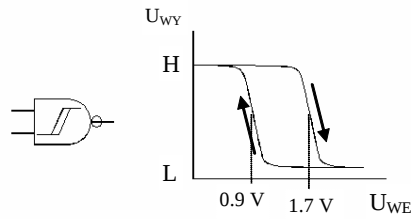
Bramki logiczne o specjalnych cechach

Bramka Schmitta (74132):

- niestandardowa bramka cyfrowa
- charakterystyka zawiera pętlę histerezy

Zastosowania:

- wprowadzanie do elektroniki cyfrowej sygnałów analogowych powolnych i zakłóconych
- najprostsze generatory przebiegów prostokątnych - **ZEGAR**

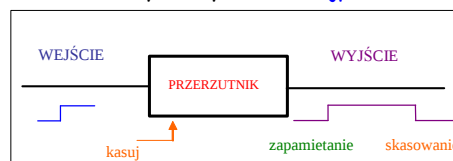
$$\tau \sim R \cdot C$$

Przerzutniki

Układy logiczne sekwencyjne - odpowiedź zależy od stanu układu przed pobudzeniem

(dotychczas mówiliśmy o układach logicznych kombinatorycznych -
- stan wyjść określony jednoznacznie przez stan wejść)

Przerzutniki: klasa urządzeń cyfrowych → **najprostsze układy pamięciowe**

Przerzutnik zapamiętuje zmianę stanu logicznego wejścia

Stan zapamiętania sygnalizowany jest zmianą stanu wyjścia

Kasowanie stanu zapamiętania:

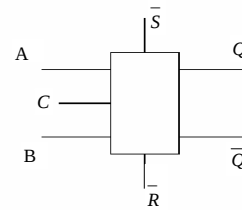
- przez podanie sygnału na wejście kasujące - **przerzutnik bistabilny**
- samoistnie, po czasie założonym przez konstruktora: **przerzutnik monostabilny**
przerzutnik astabilny

Przerzutniki bistabilne:

- ☐ asynchroniczne: stan wyjścia ustalany jest przez stan wejść
- ☐ synchroniczne: ustalanie stanu wyjścia sterowane impulsami zegara

Przerzutniki bistabilne

- ♦ **wejścia informacyjne** (A i B) określają stan wyjścia
- ♦ **wejścia asynchroniczne** R i S, (lub $\bar{R}$ i $\bar{S}$),
 - wymuszają odpowiednio „0” lub „1” na wyjściu Q (stany przeciwne na $\bar{Q}$)
 - mają „wyższy priorytet”: wymuszają stany na wyjściu niezależnie od stanów na wejściach informacyjnych

Przerzutniki bistabilne **synchroniczne**:

- wejście C **synchronizacji** sygnałem zegara
- stan na wyjściach Q i $\bar{Q}$ ustala się po podaniu impulsu zegara na C

Przerzutniki bistabilne

najprostszy przerzutnik bistabilny - **przerzutnik RS** (zwany *flip-flop*)

$\bar{S}$ (**Set**) - wejście sygnałów przeznaczonych do zapamiętania

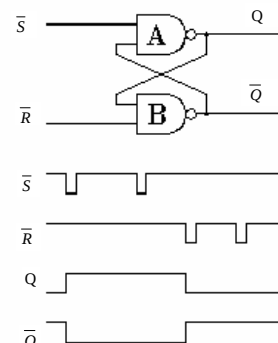
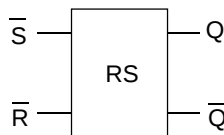
$\bar{R}$ (**Reset**) - wejście kasujące

Zmianę stanu wymusza się zerem logicznym na wejściach $\bar{R}$ lub $\bar{S}$

Przerzutnik asynchroniczny !

$\bar{R}$	$\bar{S}$	Q
1	0	1
0	1	0
1	1	Q
0	0	?

(zabronione)

Dwa wyjścia komplementarne: Q i $\bar{Q}$

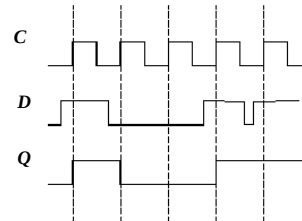
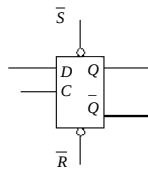
stany logicznie przeciwne

Poziomy wymuszające $\bar{R}$ i $\bar{S}$ **nie powinny pojawiać się jednocześnie !!!**

Przerzutnik typu D synchroniczny

D	Q
0	0
1	1

- jedno wejście informacyjne „D”
- wejścia asynchroniczne $\bar{S}$ $\bar{R}$
- wejście synchronizacji C
- standardowe wyjścia Q i $\bar{Q}$

Z definicji (konstrukcji):

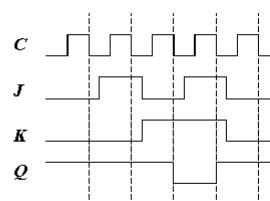
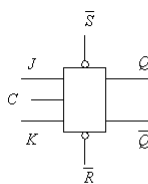
Wyjście Q przyjmuje wartość logiczną wejścia D w chwili pojawienia się narastającego zbocza impulsu zegara

podstawowy układ pamięciowy !!!

Przerzutnik JK (Master - Slave) - przerzutnik bistabilny synchroniczny

tabela prawdy:

J	K	Q_{n+1}
0	0	Q_n
0	1	0
1	0	1
1	1	$\bar{Q}_n$

Przerzutnik dwutaktowy:

- stan wyjściowy wywołany jest przez **opadające zbocze impulsu zegara**
- stany na wejściach J i K muszą być ustalone przed pojawieniem się impulsu zegara
- stany na wejściach J i K w chwili narastania zbocza impulsu zegara określają stan wyjścia wywołany przez najbliższe zbocze opadające.

Przerzutniki c. d.

Przerzutnik typu T: licznik, dzielnik częstości

Definicja przerzutnika typu T: każdy impuls wejściowy (zegara) zmienia stan wyjścia

Wykorzystując przerzutnik typu JK można zrealizować inne typy przerzutników

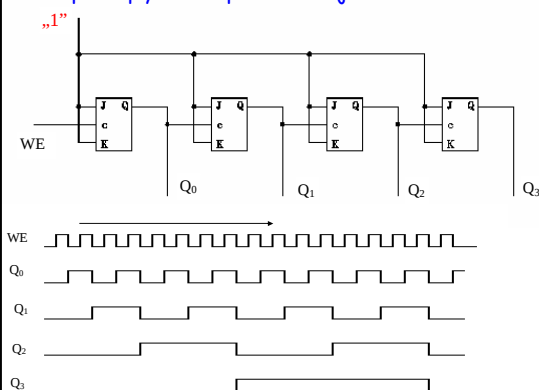
Realizacja synchronicznych przerzutników T i D z wykorzystaniem JK

Liczniki - zliczanie impulsów

licznik szeregowy - szeregowo połączone bistabilne przerzutniki synchroniczne JK

każdy przerzutnik zmienia swój stan na przeciwny pod wpływem impulsu na wejściu C

Dodatkowa funkcja: **dzielnik częstości!**

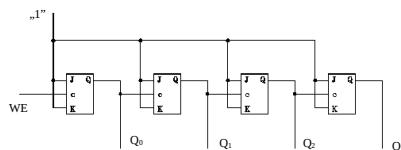
LICZBA	CYFRA W KODZIE HEKSADECYMALNYM	ZAPIS DWÓJKOWY 2 ³ 2 ² 2 ¹ 2 ⁰
0	0	0 0 0 0
1	1	0 0 0 1
2	2	0 0 1 0
3	3	0 0 1 1
4	4	0 1 0 0
5	5	0 1 0 1
6	6	0 1 1 0
7	7	0 1 1 1
8	8	1 0 0 0
9	9	1 0 0 1
10	A	1 0 1 0
11	B	1 0 1 1
12	C	1 1 0 0
13	D	1 1 0 1
14	E	1 1 1 0
15	F	1 1 1 1

Licznik złożony z n przerzutników może zliczyć do 2ⁿ impulsów

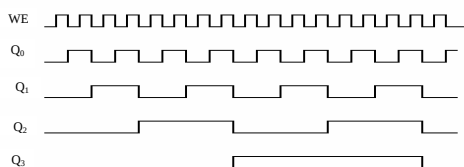
Kod stanów licznika czterobitowego = kod **heksadecymalny**

Czterobitowy licznik szeregowy: układ 7493

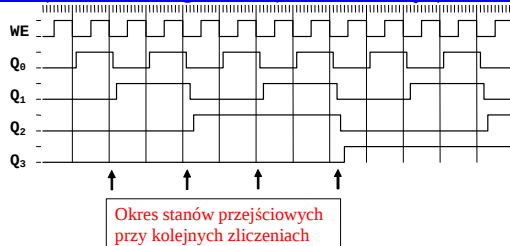
Szeregowy licznik z przerzutników J-K - czas reakcji przerzutnika

Przebiegi idealne - czas reakcji przerzutnika J-K równy zero

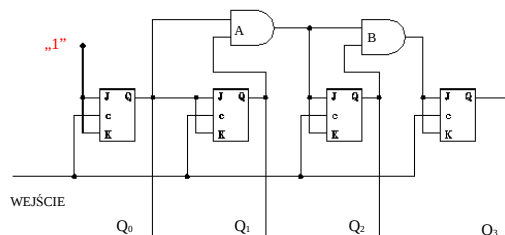

Przebiegi rzeczywiste - uwzględniony czas reakcji przerzutnika J-K

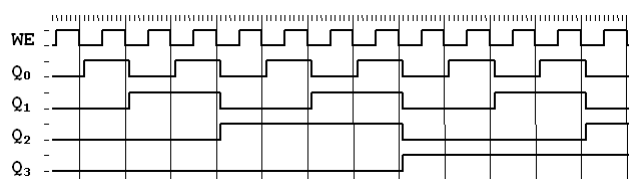

Liczniki równoległe:

- jednoczesne sterowanie wejściami zegarowymi poszczególnych przerzutników
- sterowanie funkcją każdego przerzutnika przez podanie „0” lub „1” na J i K
- stan zmienia tylko ten przerzutnik na którego wejścia J i K podana jest „1”
- szybszy niż licznik szeregowy

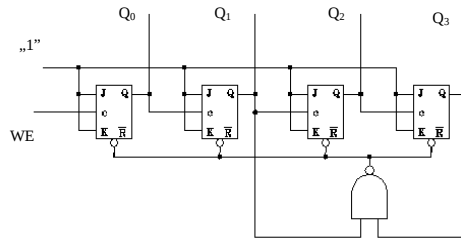
Przebiegi rzeczywiste - uwzględniony czas reakcji przerzutnika J-K i bramki AND

Liczniki dziesiętne - pracujące w kodzie dziesiętnym -

BCD (Binary Coded Decimal)

Zliczanie modulo 10

CYFRA	BCD
0	0000
1	0001
2	0010
3	0011
4	0100
5	0101
6	0110
7	0111
8	1000
9	1001

W szeregowym liczniku BCD bramka AND wykrywa dziesiątkę (stan 1010) i zeruje licznik za pomocą asynchronicznych wejść kasujących $\overline{R}$

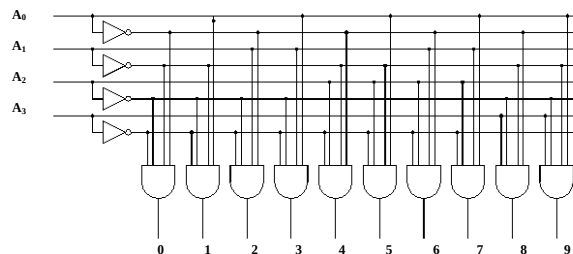
Liczniki BCD w układach 7490

Dekodery:

Zamiana informacji binarnej (w danym kodzie) na informację „zrozumiałą”

Najczęściej wykorzystuje się do sterowania wyświetlaczami informacji numerycznych i alfanumerycznych

Przykład: dekodery dla wyświetlacza nodistronowego:

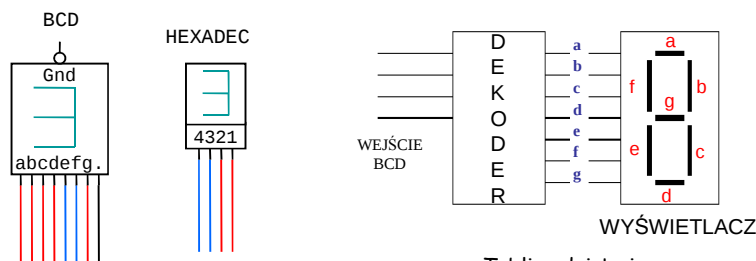
Przyjęta konwencja: stan aktywny wyjścia = 1

Budowa oparta o realizację następujących równań logicznych:

$$\text{"O"} = \overline{A_0} * \overline{A_1} * \overline{A_2} * \overline{A_3} \qquad \text{"1"} = A_0 * \overline{A_1} * \overline{A_2} * \overline{A_3} \qquad \text{"2"} = \overline{A_0} * A_1 * \overline{A_2} * \overline{A_3}$$

Dekoder BCD → wskaźnik siedmioelementowy

Dostosowanie do kodu siedmioelementowego (a, b, ..., g elementy wyświetlacza)

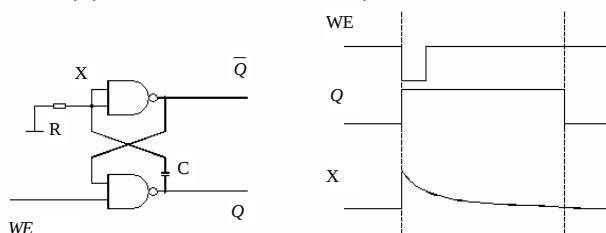
Tablica działania
dekodera BCD → wskaźnik siedmioelementowy

Wejścia BCD				Wyjścia						
Q ₃	Q ₂	Q ₁	Q ₀	a	b	c	d	e	f	g
0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0
0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0
0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1
0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1
0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1
0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1
0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0
1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1

Przyjęta konwencja: stan aktywny = 1

Wskaźniki na ciekłych kryształach
najbardziej sprawne energetycznieDekodery BCD i alfanumeryczne -
do wyświetlaczy z diod świecących,
cieklotkryształicznych.**Przerzutnik monostabilny (uniwibrator, mono-flop)**

Najprostszy przerzutnik monostabilny można zbudować z bramek NAND:

- „0” logiczne na wejściu ustawia wyjście Q do stanu „1” i ładuje kondensator
- Rozładowanie kondensatora przez opornik ze stałą czasową RC. Po czasie proporcjonalnym do stałej RC układ powraca do stanu wyjściowego: Q=„0”.
- Czas trwania poziomu wysokiego na wyjściu Q określa stała czasowa RC (czas rozładowania kondensatora)

Zastosowanie

- ustalenie szerokości okna czasowego dla pomiaru (odmierzanie czasu)
- kształtowanie i unormowanie sygnałów logicznych (czas trwania)
- pomiar pojemności lub oporu

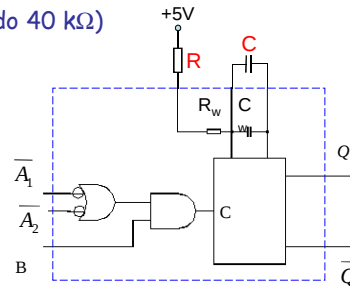
Specjalizowane układy przerzutników monostabilnych (74121 i 74123)

Gdy wejście C znajdzie się w stanie logicznym „1” => na wyjściu Q generowany impuls o czasie trwania proporcjonalnym do stałej czasowej RC

Wewnętrzna pojemność i rezystancja - generacja impulsu długości około 40 ns

- można zwiększać rezystancję (z $2\text{ k}\Omega$ do $40\text{ k}\Omega$)
- można zwiększać pojemność (dowolnie)

➔ można generować z dobrą powtarzalnością impulsy o czasie trwania do 40 s

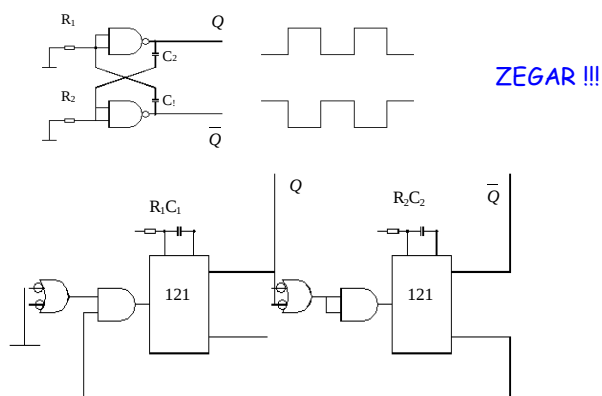

W układzie 74123: dwa przerzutniki monostabilne retrygerowalne

Przerzutnik astabilny (multiwibrator, flip-flop)

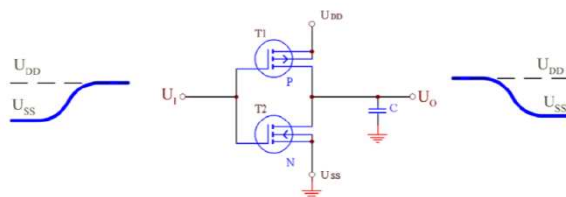
Przerzutniki astabilne są generatorami impulsów prostokątnych.

Najprostszy układ można zbudować z bramek lub przerzutników monostabilnych

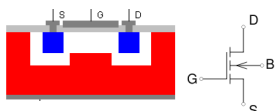

Układy CMOS

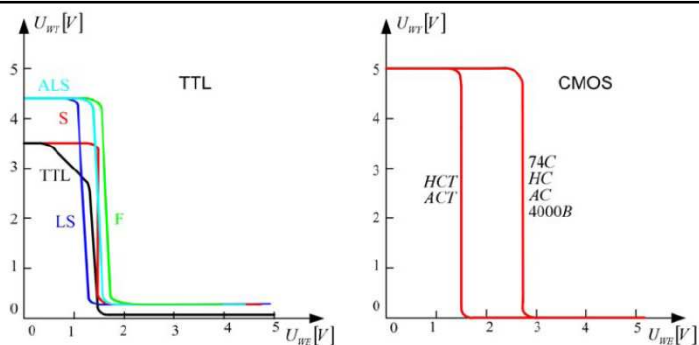
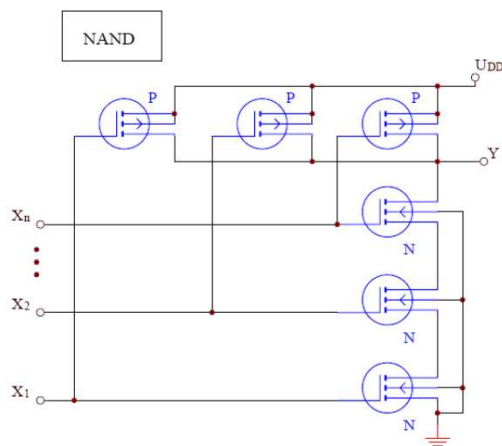
inwerter CMOS

Prąd pobierany tylko przy przełączaniu !

bramka NAND

Charakterystyki przejściowe układów TTL oraz CMOS

Technologia izolacji złączowej z domieszkowaniem złotem		Technologia izolacji złączowej z diodami Schottky'ego		Technologia izolacji tlenkowej z diodami Schottky'ego	
Standardowa	S Schottky'ego	LS Schottky'ego małej mocy	F FAST	ALS ulepszona LS	AS ulepszona S

Pełną zgodność końcówkową, oznaczeniową i funkcjonalną z układami TTL mają układy CMOS z szybkich rodzin HC (High-speed CMOS), AHC (Advanced HC) i AC (Advanced CMOS)

Zestawienie podstawowych parametrów rodzin TTL i CMOS.

Parametr	Rodzina TTL			Rodzina CMOS			
	LS	ALS	F	4000B 74C	HC HCT	AHC AHCT	AC ACT
Napięcie zasilające U_{CC} [V]	5±5%	5±10%	5±5%	3 - 18	2 - 6	2 - 5,5	2 - 6
Moc strat na bramkę w stanie statycznym P_{typ} [mW]	2	1	5,5	0,001	0,0025	0,0025	0,0025
Czas propagacji t_{prop} [ns] przy $C_L = 50$ pF	9	5	3,5	125	8	5,2	3
Maksymalna częstotliwość pracy f_{max} [MHz]	33	50	150	4	50	115	160
Prąd wyjściowy $I_{OH max}$ [mA] przy $U_{OH min}$	0,4	0,4	1	2,1 przy 2,5V	6 przy 4,5V	8 przy 4,5V	24 przy 3,8V
Prąd wyjściowy $I_{OL max}$ [mA] przy $U_{OL max}$	-8	-8	-20	-0,44 przy 0,4V	-6 przy 0,4V	-8 przy 0,4V	-24 przy 0,4V
Prąd wejściowy $I_{IH max}$ [μA]	20	20	20	0,1	1	1	1
Prąd wejściowy $I_{IL max}$ [μA]	400	200	600	0,1	1	1	1
Margines zakłóceń M_{min} [V]	0,3	0,4	0,3	0,3 U_{CC}	0,28 U_{CC} : 1,25V przy $U_{CC}=4,5V$ oraz 1,4V przy $U_{CC}=5,0V$		

Parametry układów CMOS i TTL zasilanych napięciem $U_{CC}=5V$

Rejestracja i analiza sygnałów analogowych

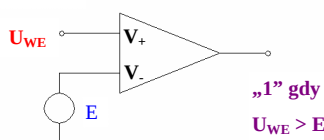
- Komparator analogowy
- Przetwornik cyfrowo-analogowy (DAC)
- Przetwornik analogowo-cyfrowy (ADC)

Komparator analogowy:

- układ pośredniczący między elektroniką analogową i cyfrową

Komparator analogowy służy do porównywania napięć analogowych

WEJŚCIE

Komparator - specyficzny rodzaj wzmacniacza porównującego dwa napięcia:

- V_+ (na wejściu nieodwracającym fazy) i
- V_- (na wejściu odwracającym fazę).

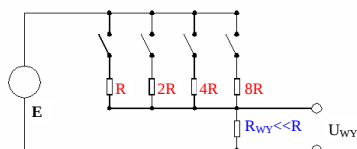
Jeśli zachodzi relacja: $V_+ > V_-$, to stan wyjściu jest jedynką logiczną**Uwaga:**

Komparatora analogowego nie należy mylić z komparatorem cyfrowym, który służy do porównywania słów logicznych

Przetwornik cyfrowo-analogowy

Przetwornik cyfrowo-analogowy (DAC - Digital - Analog Converter)

- wytwarza napięcie proporcjonalne do wartości słowa logicznego na wejściu

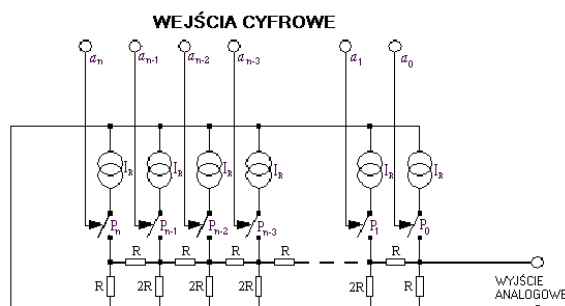
Działanie najprostszych (2-4 -bitowych) opiera się na zasadzie dzielnika napięcia

Nieliniowe działanie dzielnika liczby bitów

Wielobitowe (do 18 bitów) przetworniki cyfrowo-analogowe buduje się w oparciu o drabinki rezystorów zasilane za pomocą bardzo stabilnych źródeł prądowych

$$U_{wy} = \frac{2}{3} I_R \cdot R \cdot \sum_{i=0}^n \frac{P_i}{2^i}$$

Przetworniki cyfrowo - analogowe => do budowy programowalnych generatorów przebiegów analogowych, sterowników analogowych, itd

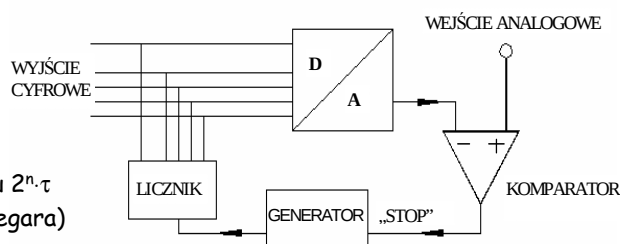
Przetwornik analogowo-cyfrowy

Przetwornik analogowo-cyfrowy (ADC - Analog - Digital Converter)

- zamiana wartości napięcia (lub natężenia prądu) wejściowego na słowo logiczne

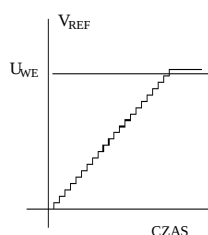
Powolna konwersja:

przy n-bitowym słowie wyjściowym wymaga czasu $2^n \cdot \tau$ (τ czas trwania impulsu zegara)

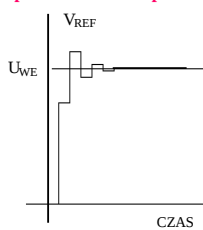

Przetwornik kompensacyjny:

czas konwersji wynosi $n \cdot \tau$
=> rzędu kilkudziesięciu μs

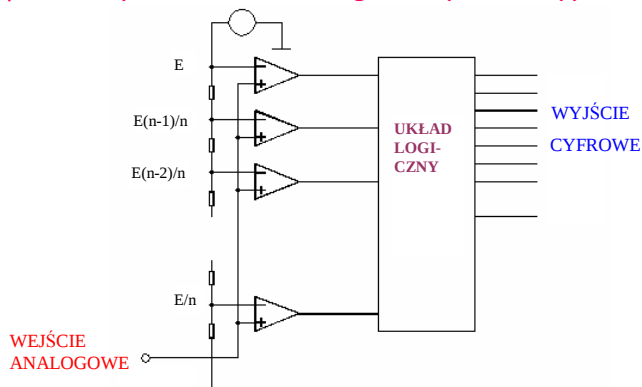

przetwornik kompensacyjny

Im mniejsza dokładność przetwarzania tym większa szybkość konwersji

Najszybsze są przetworniki analogowo-cyfrowe typu flash

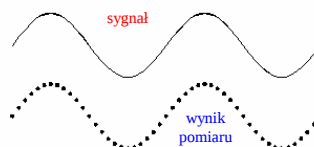
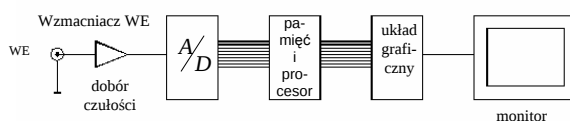

- Dokładność przetworników 10 bitów przy częstotliwości próbkowania 1 GHz (Hewlett-Packard, Tektronix, National Instruments, Aqiris)
- Możliwe tworzenie układów przetworników pracujących sekwencyjnie
→ częstotliwość próbkowania sięga 10 GHz
- Przetworniki typu „flash” o większej liczbie bitów są wolniejsze:
12 bitów - 100 MHz, 14 bitów - 50 MHz (firma Ga-Ge)

Przetwornik analogowo cyfrowy - podstawowy element układów pomiarowych

Przykład: **oscylloskop cyfrowy**

UPROSZCZONY SCHEMAT OSCYLOSKOPU CYFROWEGO

Szybkie przetworniki analogowo-cyfrowe i cyfrowo-analogowe: podstawowe urządzenia do cyfrowego zapisu, przetwarzania i odtwarzania obrazu i dźwięku